

УДК 332.145:339.9

В.І. Дармограй, докторант

Рада по вивченню продуктивних сил України НАН України

Порівняльний аналіз соціальних наслідків економічного розвитку регіону в контексті глобалізації

В роботі досліджено методологічні підходи до аналізу соціальних наслідків економічного розвитку в умовах глобалізації і ефективного використання інститутів і інструментів, що позитивно зарекомендували себе при проведенні соціально орієнтованих ринкових перетворень, сформовано авторський підхід, який, на відміну від існуючих, базується на використанні порівняльних компаративних оцінок соціальних наслідків глобалізації, в основу яких покладена їх типологія, представлена на трьох блоках: інноваційним, інвестиційним і організаційним.

наслідки, економічний розвиток, глобалізація, ринкові перетворення

Втрата постцентралізованими економіками своїх попередніх економічних позицій супроводжується зростанням соціальних витрат, які викликані збільшенням безробіття, зниженням тривалості та середнього рівня життя населення, спадом народжуваності, зростанням диференціації доходів, деформацією якості та способу життя. Крім того, в умовах неоекономіки зросли динамізм та рухливість умов життя, відносно їх попередньої гарантованості, передбаченості загальним патерналізмом держави. Невирішеність проблем перехідного періоду вимагає пошуку адекватних реакцій на подальше проведення соціально-економічних перетворень при одночасному забезпеченні глобальної конкурентоздатності економіки країни.

Аналізу і оцінці соціальних наслідків економічного розвитку під впливом глобального підприємницького середовища приділялася особлива увага в роботах провідних економістів постцентралізованих держав – Л. І. Абалкіна, О. Т. Богомолова, В. М. Геєця, Б. М. Данилишина, Р. Н. Євстигнєєва, В. В. Івантера, В. І. Куценко, Г. А. Осипова, Л. Г. Чернюк та ін. Водночас, ряд питань з даної проблематики залишаються недостатньо проробленими, зокрема щодо кількісного вимірювання даного впливу.

Метою даної статті є розробка методики оцінки соціальних наслідків економічного розвитку постцентралізованих економік в умовах глобалізації підприємницького середовища з використанням компаративних оцінок результатів глобалізації підприємницької діяльності.

На основі аналізу і узагальнення існуючих методологічних підходів до оцінки процесу глобалізації і рівня залученості в нього окремої країни нами встановлено, що:

- в їх основу покладено різні параметри, які формують основу господарського «буття» тієї чи іншої країни (наприклад, рівень економічного розвитку, розвитку людського потенціалу, інвестиційної привабливості, фінансової стабільності, корумпованості тощо);

- інтегровані показники конкурентоспроможності країн світу носять переважно політичний характер і не передбачають виявлення найважливіших причин, що обґрунтовують соціально-економічний стан конкретної країни;

- існуючі оцінки свідомо відносять країни до відповідної групи (країн, що розвиваються, країн з перехідною економікою), ігноруючи при цьому чинник глобального підприємницького середовища [1, С.112-118].

Ми пропонуємо свій методичний підхід до аналізу соціальних наслідків економічного розвитку постцентралізованих економік в умовах глобалізації підприємницького середовища з використанням компаративних оцінок результатів глобалізації підприємницької діяльності, який полягає в обґрунтуванні наступних методологічних положень.

Перше. Об'єктивність процесу глобалізації, який треба приймати, проте на нього можна і впливати. Це дозволяє виявити зв'язок між показником конкурентоспроможності економіки країни і рівнем добробуту населення та отримати можливість здійснити на нього вплив з метою гуманізації ринкових перетворень.

Друге. Прийняття у якості вихідної передумови становлення глобального підприємницького середовища, що висуває загальні вимоги до досягнення глобальної конкурентоспроможності. Проте в даному випадку йдеться про виділення особливої групи об'єктів – країн, які ставлять в якості основної цільової настанови не просто досягнення глобальної конкурентоспроможності будь-якими шляхами, а знаходження розумного поєднання вимог глобальної конкуренції і забезпечення та збереження соціальних гарантій громадян (рис.1).

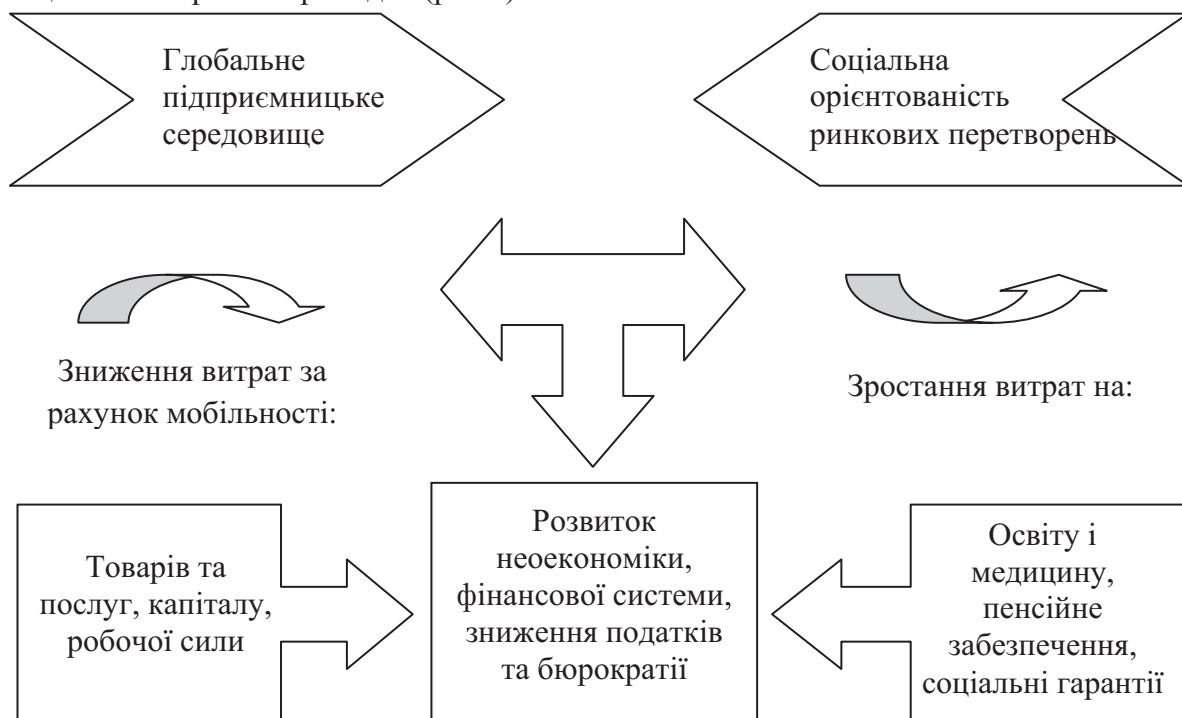

Рисунок 1 - Узгодження цілей глобалізації і соціальної орієнтації економіки

У зв'язку з цим, необхідно знайти компроміс, в основі якого повинні лежати розвиток економічної, фінансової і інституційної системи, адекватної сучасним тенденціям і вимогам глобального підприємницького середовища.

Третє. Узгодження найважливіших пріоритетів соціальної ринкової економіки: основної мети – підвищення рівня добробуту населення – і способу її досягнення, перш за все за рахунок зростання глобальної конкурентоспроможності економіки країни відповідно до основних тенденцій розвитку світової економіки.

Четверте. Проведення кардинальних економічних реформ неможливе без глибинних змін в свідомості, що формують передумови для необхідних інституційних перетворень (розвиток підприємницького духу, ідеології лідерства, ініціативності, відповідальності). Це вимагає тривалішого періоду часу. Кращим підтвердженням тому служить приклад Східної Німеччини, куди була перенесена інституційна система, що

добре функціонувала в західній частині, із сталою нормативно-правовою базою. Проте на практиці на нових землях посилюються утриманські настрої, що обернулися подальшими спотвореннями ринкової структури.

П'яте. Необхідність оцінки в процесі трансформаційних перетворень наслідків у всіх сферах, зокрема культурній, виходячи з того, що наявність відповідного рівня культури і освіти є об'єктивною передумовою для знаходження інтеграційного компромісу.

Шосте. Прийняття до уваги при оцінці наслідків глобалізації того, що інтелектуально орієнтовані культури характеризуються ставленням до знання як до цінності і до інноваційних процесів, як до позитивного явища, що передбачає широку свободу думок і висловів, атмосферу довіри.

Сьоме. Орієнтація на придбання, створення або розповсюдження знань, яка визначається багатьма чинниками, до головних з яких ми відносимо: рівень розвитку і якості системи освіти, вартість навчання і фактора праці, наявність контактів між наукою і виробництвом, місце країни в світовій економіці, рівень розвитку правової бази, залученість до світових господарських зв'язків, наявність досвіду, ступінь індивідуалізму.

У основі оцінки соціальних наслідків глобалізації повинні лежати наступні критерії:

- врахування новітніх тенденцій розвитку світових ринків товарів і послуг, капіталу і робочої сили, що забезпечують глобальну конкурентоспроможність і повноправну залученість у весь спектр світових господарських відносин;
- подолання деформованої структури економіки за допомогою активного розвитку галузей «нової економіки», залученість в світові фінансові ринки і відповідність системи корпоративного управління міжнародним стандартам;
- вирішення питань перехідного періоду, пов'язаних з функціонуванням відповідно умовам глобалізації накопичувальної системи (розвиток фондового і банківського ринків), зниженням рівня бюрократизації (проведення адміністративної реформи) і створенням конкурентоздатної системи підготовки і перепідготовки фахівців світового рівня;
- забезпечення соціальної захищеності населення і зростання рівня його добробуту в процесі реформ, які обумовлюють підвищення конкурентоспроможності економіки країни і пов'язані зі зростанням особистої відповідальності і ініціативності в користуванні такими соціальними гарантіями, як медичне і пенсійне забезпечення [2].

На основі теоретико-методологічних положень нами розроблений порядок проведення аналізу соціальних наслідків глобалізації. У основу розробленого порядку проведення аналізу соціальних наслідків глобалізації покладена їх типологія, представлена на рис. 2 трьома блоками: (1) інноваційний, (2) інвестиційний і (3) організаційний, які орієнтовані на досягнення наступної мети: залученості в світовий ринок товарів і послуг, капіталу і робочої сили; здійснення структурних перетворень, що відповідають сучасним тенденціям розвитку «нової економіки»; вирішення проблем перехідного періоду, забезпечення соціальної захищеності громадян. Їх перетин утворює 12 критеріальних чинників запропонованої нами моделі.

На прикладі компаративних оцінок соціально-економічного стану України і Німеччини згідно даної методики для кожного чинника у відсотках до ВВП даної країни за 2007 р. розраховані відповідні показники (табл. 1).

Проведений компаративний аналіз дозволив виділити блоки, за якими показники двох країн близькі один до одного, і за яких у них спостерігаються значні відмінності. До показників, що мають близькі за значенням параметри, слід віднести:

- коефіцієнт експортоємності (при обопільній необхідності зміни товарної структури експорту);
- витрати на освіту (з обмовкою про те, що в Німеччині вона безкоштовна);
- середню капіталізацію фондового ринку;
- низька частка засобів пенсійного фонду у структурі ВВП;
- високий податковий тягар;
- порівняно висока частка «тіньової» економіки.

Таблиця 1 - Зіставлення кількісних результатів компаративного аналізу соціально-економічного розвитку України і Німеччини (2007 р., в % до ВВП)*

Чинник	Україна	Німеччина
1. Експортоємність	37	35
2. Витрати на інформаційно-комунікаційні технології	1,55	5,88
3. Витрати на освіту	3,1	4,6
4. Витрати на медицину	3,7	8,1
5. Ввезення капіталу	0,95	2,6
6. Капіталізація	43	43
7. Частка банківського кредиту	30	145
8. Частка пенсійних відрахувань	6,1	6,6
9. Витрати на НДДКР	1,2	2,5
10. Сукупний податковий тягар	30	55
11. Частка тіньового сектора	30	16
12. Частка соціальної допомоги	1,2	20

* Джерело: [3]

За рядом показників в Україні та Німеччині спостерігаються розбіжності:

- частка витрат на інформаційно-комунікаційні технології (ІКТ) в Україні майже в 4 рази нижче і поки не дозволяє перетворити галузі „нової економіки” на один з пріоритетів структурних перетворень;
- показник витрат на медичне обслуговування в Україні більше ніж в 2 рази поступається німецькому показнику;
- навіть відносний показник ввезення капіталу в Україну майже в три рази відстає від німецького, не кажучи про незіставність абсолютних обсягів залучення іноземних інвестицій;
- майже п’ятикратне відставання України за часткою банківських кредитів у ВВП свідчить про недостатню розвиненість банківської сфери в країні;
- показник відрахувань на НДДКР в Україні майже в два рази нижче, ніж в Німеччині;
- величезний розрив між двома країнами за величиною соціальних виплат пояснюється їх незначними обсягами в Україні і надлишком різної соціальної допомоги, що є тягарем для бюджету і причиною зростання утриманських настроїв, в Німеччині [4, С.98-99].

Таким чином, запропонований авторський підхід спирається на порівняльний аналіз економічних і широкого кола соціальних наслідків розвитку країни в умовах глобалізації. Виходячи з цього, повинні визначатися основні сфери економіки і суспільства, в яких вони виявляються, на підставі чого обґрунтовуються інструменти нейтралізації негативних соціальних наслідків і підвищення соціально-економічної ефективності ринкових перетворень.

Список літератури

1. Андреева Е.Л. Социальная ориентация рыночных преобразований национальной экономики в условиях глобализации / Е.Л. Андреева. – Екатеринбург: Институт экономики УрО РАН, 2005. – 245с.
2. Савлук С. Наслідки глобалізації для розбудови України // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: – <http://www.personal.in.ua/article.php?id=477>
3. www.ukrstat.gov.ua
4. Хільчевська І.Г. Зовнішньоекономічні зв'язки та методика їх оцінки / І.Г. Хільчевська // Географічні дослідження в Україні на межі тисячоліть: Зб. наук. праць. – К., 2000. – С.98-99.

В. Дормограй

Сравнительный анализ социальных последствий экономического развития региона в контексте глобализации

В работе исследовано методологические подходы к анализу социальных последствий экономического развития в условиях глобализации и эффективного использования институтов и инструментов, которые положительно зарекомендовали себя при проведении социально ориентированных рыночных превращений. Сформирован авторский подход, который, в отличие от существующих, базируется на использовании сравнительных компаративных оценок социальных последствий глобализации, в основу которых положена их типология, представленная на тремя блоками: инновационным, инвестиционным и организационным.

V. Dormogray

The comparative analysis of social consequences of economic development of region in a context of globalization

The methodological going is in-process investigational near the analysis of social consequences of economic development in the conditions of globalization and effective use of institutes and instruments which positively itself during the leadthrough of the socially oriented market transformations, author approach, which, unlike existing, is based on the use of comparative estimations of social consequences of globalization, is formed, their typology, presented three blocks is fixed in basis of which: innovative, investment and organizational.

Одержано 23.11.09

УДК 657.6

О.В. Жовніренко, аспірант

НУБІП України, м. Київ

Механізм фінансового контролю на сільськогосподарських підприємствах

У статті визначені блоки та елементи механізму фінансового контролю на сільськогосподарських підприємствах, показаний їх логічний зв'язок. Запропонована схема та виділені для кожного етапу особливості процесу фінансового контролю на сільськогосподарських підприємствах.
механізм фінансового контролю, система фінансового контролю, форми і методи контролю

Фінансовий контроль є важливим фактором успішного рішення задач впровадження та розвитку ринкових відносин. Він сприяє додержанню та закріпленню